

El Dr. Rius - Camps, professor a la Facultat de Teologia de Catalunya, ja havia publicat un estudi —un llibre editat originalment en anglès, l'essencial del qual aparegué també en la "Revista de Teologia de Catalunya"—, amb el qual s'atansava a la hipòtesi que vol determinar quins són els elements primigenis de les epístoles que han passat com de sant Ignasi, bisbe d'Antioquia i màrtir (les set cartes de la recensió mitjana que han estat objecte fins ara d'un consens, seguint la línia d'Eusebi de Cesarea en la seva Història Eclesiàstica: Esmirnesos, Policarp, Efezis, Magnesis, Tral·lians, Filadelfis, Romans. Amb això feia brillar encara més en tota la seva esplendor la preciosa carta als Romans, ja que aquesta la presenta com autèntica del tot, sense els efectes de la mà del "refonedor" de les altres, segurament ben intencionat, o si es vol del "forger", o "falsificador" que, per enfortir els trets de l'organització eclesiàstica, ja força desenvolupada i perfilada en el temps en què aquesta feina tal vegada es produí, volia posar-li un fonament en els escrits d'Ignasi, que apareixeria certament com a coherent amb les dades conegudes del món paulí i de les Esglésies de Síria.

Podem trobar en l'obra: els texts d'aquests grans documents, tal com hom els ha rebut —el *textus receptus*—, conseqüència sovint de generoses amplifícacions, i també com han quedat després d'haver estat despullats i depurats per l'autor, que ha tractat d'establir-ne el text més probable. Així, el lector té la possibilitat de comparar unes i altres versions, amb l'ajuda de signes gràfics, com claudàtors, i les corresponents traduccions, i unes valuosíssimes introduccions i un aparat crític completíssim.

Jo certament he volgut començar per una relectura de la preciosa epístola als Romans, i amb l'estudi de Rius - Camps, ve enfortida l'autenticitat crítica dels clàssics passatges que al·ludeixen a l'Església, «objecte de misericòrdia per la magnanimitat del Pare Altíssim i de Jesús Messies, el seu únic Fill, estimada i il·luminada», la que

presideix, a més, en la capital del territori dels romans, "la que exerceix la presidència de l'amor"» (Salutació inicial), o l'indret on, al·ludint a l'església radicada a Síria, diu que ara «únicament Jesús Messias la supervisarà i el vostre amor» (9,1). I, aquí i allà, els que reafirmen la fe en "el Messies Jesús, el nostre Déu" (Salutació inicial i 3,1); «Cerco aquell qui va morir per nosaltres, desitjo aquell qui va ressuscitar per causa nostra. S'acosta el meu infantament» (6,1). O les belles imatges: «Deixeu que jo sigui pastura de les feres, per mitjà de les quals m'és permès d'assolir Déu. Sóc blat de Déu i sóc molt per les dents de les feres, perquè sigui trobat pa de Déu ben pur» (4,1); «no em satisfai amb un aliment corruptible ni amb els plaers d'aquesta vida: "pa de Déu" desitjo, és a dir la carn del Messies, el "de la nissaga de David", i per beguda desitjo la seva sang, que és amor incorruptible» (7, 3).

I també en els fragments primigenis de les reconstruccions de les altres epístoles, hi podem cercar els texts que responen a les dificultats dels docetes i parlen de la carn de Crist, i el fet que verament va patir, morir i ressuscitar i, com a conseqüència, la consistent presència en l'Eucaristia, del cos de qui ve "de Maria" i "de Déu".

Les traduccions —que per altra banda, han passat les preceptives i rigoroses revisions, lingüístiques i literàries— mereixen per elles mateixes una lectura que resulta gratificant, atesa l'elegància del llenguatge utilitzat.

Els extensos estudis introductoris, les notes que al·ludeixen al treball d'altres especialistes, les referències als llocs de l'Esclat amb què tenen a veure els texts d'Ignasi d'Antioquia, i una bibliografia completa i actualitzada, fan d'aquesta edició un instrument de treball imprescindible per als qui estudien el tema a alt nivell, i els texts en si mateixos —els de les cartes reconstruïdes, com també les que l'autor considera espúries i les interpolacions— són atractius per als

lectors que s'interessin per la història dels primers temps de l'Església.

Una acurada tipografia, tant per al grec com per al català, fa més agradable la lectura, i contribueix també a honorar la Fundació Bernat Metge i la vida cultural del nostre país.

Ferran Blasi

Josemaría Escrivá como escritor

José Miguel Ibáñez Langlois

Ediciones Rialp
Madrid, 2002
124 pàgines

José Miguel Ibáñez Langlois, sacerdot xilè, crític literari, poeta de prestigi, presenta un breu però afinat estudi de la qualitat literària de sant Josepmaria Escrivá on apunta les característiques essencials del seu personalíssim estil. El fundador de l'Opus Dei, un dels autors espirituals contemporanis més llegits, mai va voler ser escriptor, "fer literatura", però, fruit del seu zel sacerdotal, te-

nia el desig d'escriure «uns llibres de foc, que correguessin pel món com a flama viva, calant la seva llum i la seva calor en els homes, convertint els pobres cors en brases, per oferir-los a Jesucrist, com a robins de la seva corona de Rei» (Apunt manuscrit del 7-VIII-1931, citat a la Presentació del llibre pòstum *Forja*). I de fet els seus llibres corren, calen, encenen en amor de Déu moltes persones d'arreu del món per la llum i la calor de la doctrina de Jesucrist, per la profunda i notòria arrel evangèlica, per la sincera pietat de Sant Josepmaria i amb l'inestimable ajut d'un estil clar, directe, viu, apassionat, ric en lèxic i recursos literaris.

Ibáñez Langlois analitza les obres publicades de sant Josepmaria. *Camí, Solc i Forja*, tres llibres de punts de meditació, d'aforismes recollits de notes personals, «guions de predicació, consells ben experimentats», amb la finalitat de fomentar l'oració personal. Sentències breus que interpel·len el lector «amb concentració màxima de significat, impressió de realitat i vida viscuda, estil lapidari i geni espontani de l'idioma», propis de la paraula poètica, segons el crític xilè. Destaca el valor literari poètic-narratiu de *Sant Rosari i Via Crucis*, petits llibres fruits de l'oració de sant Josepmaria, que manifesten «el coneixement íntim del Senyor, de les escenes de l'Evangelí, dels protagonistes» i endinsen el lector a cada escena de la vida de Crist. Les homilies de Josepmaria Escrivá tenen com a traç central «la plasticitat del llenguatge, l'ús de figures sensibles i generalment narratives, i en suma el recurs parabòlic». En breus capítols José Miguel Ibáñez Langlois afronta les característiques de cada llibre, i a la Conclusió presenta els trets generals.

En els escrits de sant Josepmaria, «sense deixar-se tancar en els gèneres literaris establerts», el crític troba «al poeta, al cronista, al narrador i a l'assagista en un grau de perfecció que m'atreveixo a dir genial, des de l'estricta punt de vista de la crítica literària». Netadat de la prosa, rica imaginació poè-

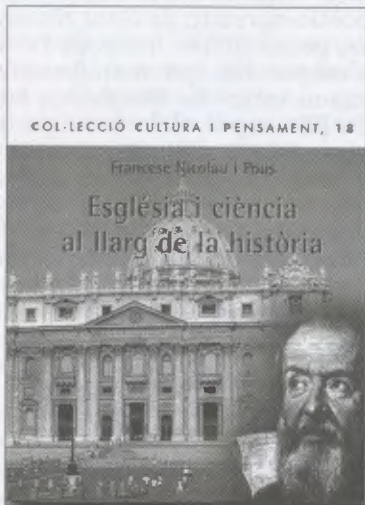
tica, calidesa lírica de la seva expressió, tremolor verbal dels seus albirs sobrenaturals, poder persuasiu, amenitat dels exemples, humor fi, estil paradoxal, lapidari de síntesi, inventiva constant, característiques que donen als llibres de Josep Maria Escrivà una novetat permanent, la força d'un clàssic. El precís estudi crític de José Miguel Ibáñez Langlois és a l'abast de tothom que vulgui conèixer i valorar amb més profunditat sant Josep Maria i els seus escrits. Una lectura reposada i treballada ajudarà també a millorar en un mateix la redacció i el discurs, que sempre va bé.

Albert Olano Biada

Església i ciència al llarg de la història

Francesc Nicolau i Pous

Ed. Claret,
Barcelona 2002,
208 pàgines

Si preguntéssim un fet representatiu de la relació entre l'Església i la ciència, molta gent segurament ens diria: el "cas Galileu". Això ho té ben present Mn.

Francesc Nicolau, llicenciat en Teologia i en Ciències (matemàtiques) i professor de Filosofia de la naturalesa a la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Barcelona, des del començament d'aquest llibre. Però tot seguit hi afegeix: «Creiem que en això hi ha hagut una deformació històrica, o, si voleu, una inflació desorbitada d'un fet gairebé anecdòtic dins la llarga durada dels vint segles d'història eclesiàstica.» S'endevina que aquesta declaració inicial ha estat la força intencional de l'autor. Ho confirma ell mateix en explicar que per assolir la veritat de relació que hi ha hagut entre l'Església i la ciència el que cal fer es «recórrer amb detall i objectivament els dos mil·lennis de cristianisme repassant l'actitud de la jerarquia eclesiàstica, com també la dels cristians qualificats, davant l'esforç de la humanitat per a fer progressar els coneixements científics.»

Això és justament el que trobem en aquesta obra, escrita d'una manera clara, rigorosa i que, com assenyala Mn. Martí Bonet en el pròleg, "es fa llegir" com es fan llegir totes les altres obres, ja nombroses, de Mn. Nicolau.

En l'alternativa de plantejar un estudi sistemàtic de la posició de l'Església vers la ciència o bé fer un recorregut històric de com l'Església ha acceptat i afavorit les ciències i alguns eclesiàstics s'hi han dedicat, l'autor opta per això darrer.

Mn. Nicolau ens parla de l'important paper de certs eclesiàstics o d'institucions per ells erigides en la transmissió de la ciència a l'entrada de l'edat mitjana. Boeci, la labor callada de molts monjos, l'Escola de Traductors de Toledo, fundada per l'Arquebisbe d'aquesta ciutat, les escoles monàstiques i catedralícies i, més endavant els "Estudis Generals". Ben aviat, a la transmissió s'hi van afegir desenvolupaments en el seu moment força importants. Hi destaca el monjo Gerbert, que va arribar a ser Papa amb el nom de Silvestre II.

Un fet eloqüent fou la fundació de les universitats a finals del segle XII i prin-

cipis del XIII. Els qui fundaren les universitats eren cristians i qui concedia la prerrogativa d'esdevenir universitat eren els Papes o bé un monarca (cristià). En aquest darrer cas era freqüent que posteriorment fos aprovada pel Papa com va passar amb la Universitat de Salamanca. Les universitats foren camp de cultiu de les ciències d'aquell temps, i els preàmbuls de la ciència moderna. Allí hi trobem figures com Roger Bacon a Oxford, Sant Albert Magne, Nicole d'Oresme i Jean Buridan a París. Cultivaren les matemàtiques, l'astronomia, la física, la medicina, la lògica, les ciències naturals...

Ja en el Renaixement, o en les seves portes, hi hagueren clergues que varen destacar en l'astronomia o en altres camps de les ciències, com ara Nicolau de Cusa, Luca Pacioli, José de Acosta, Mateu Ricci i, sobretot, Nicolau Copèrnic amb la seva nova concepció heliocèntrica. A tot això cal afegir la reforma gregoriana del calendari.

El "cas Galileu" és tractat amb especial detall i palesa tant la vàlua científica de Galileu i la seva actitud cristiana com l'equivocació dels eclesiàstics que el condemnaren, deixant clar però que el que sostenia Galileu no havia estat provat, que hi havia bona intenció i que el judici no fou, de cap manera, un acte del Magisteri. Acaba (p. 86) amb un significatiu retall de l'estudi sobre el "cas Galileu" aprovat per Joan Pau II el 1992: «(Galileu), creient sincer, es mostrà més perspicaç que els seus adversaris teòlegs... que no percebien la distinció formal entre la Sagrada Escriptura i la seva interpretació.»

Després de Galileu, la tasca científica va continuar com sempre, i fins hi tot amb noves iniciatives d'institucions de l'Església (l'École Spéciale de Mathématiques Supérieures de París, l'Observatori astronòmic del Vaticà i el de París i la Pontificia Acadèmia de Ciències). El llibre segueix amb una llista de eclesiàstics que en els segles següents van destacar en diversos camps de la ciència:

Mersenne (matemàtiques, física i propagador de la ciència i de les obres de Galileu), Cavalieri (matemàtiques), Gassendi (astronomia), Kircher (arqueologia, geologia, ciències naturals...), Picard (astronomia), Steton (anatomia, geologia), Boscovich (matemàtiques, física, astronomia), Spallanzani (biologia), Bolzano (matemàtiques), Secchi (astronomia), Buffon (zoologia), Navàs (entomologia), Breuil i Obermaier (paleontologia) i Lemaître (autor de la teoria del Big Bang), entre d'altres. Cal destacar fins i tot iniciadors de noves branques de la ciència com Haüy (cristallografia) i Mendel (genètica).

Un altre tema, que tot sovint ha estat polèmic, és l'actitud de l'Església vers la teoria de l'Evolució. En arribar a aquest punt, Mn. Nicolau diu amb encert «que només hi ha una cosa en l'evolucionisme que afecta la doctrina cristiana: que l'espècie humana hagi vingut d'una espècie animal anterior sense cap salt qualitatiu... Només Déu pot donar ànima espiritual, no una bèstia» (pp. 175 i 177).

Presentant textos molt ben triats del Papa actual, el nostre autor acaba explicant l'actitud positiva de l'Església vers la ciència i el respecte vers la seva autonomia, però advertint del perill del "cientifisme" que redueix tot coneixement a l'obtingut pel mètode científic de formular i verificar hipòtesis i, per altre cantó, del mal ús que es pot fer de la tècnica (com és el cas actualment de la fecundació "in vitro" o la destrucció d'embrions per fer recerca).

Cal notar el relleu que l'autor dóna a les aportacions d'eclesiàstics catalans a les ciències i el detall amb què explica els desenvolupaments de les matemàtiques.

S'explica que, per raons històriques comprensibles, l'autor només destaquí personatges eclesiàstics que s'han dedicat a la ciència. Tanmateix, tenint en compte que tampoc han mancat prestigiosos científics catòlics laics com ara Pascal, Pasteur i molts d'altres, que devien tenir consciència d'actuar bé; sug-